SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 10. februarja 2009*

V zadevi C-185/07,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi členov 68 ES in 234 ES, ki ga je vložilo House of Lords (Združeno kraljestvo) z odločbo z dne 28. marca 2007, ki je prispela na Sodišče 2. aprila 2007, v postopku

Allianz SpA, nekdanja Riunione Adriatica di Sicurtà SpA,

Generali Assicurazioni Generali SpA

proti

West Tankers Inc.,

* Jezik postopka: angleščina.

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi V. Skouris, predsednik, P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts in A. Ó Caoimh, predsedniki senatov, P. Kūris, E. Juhász, G. Arestis, A. Borg Barthet, J. Klučka (poročevalec), E. Levits in L. Bay Larsen, sodniki,

generalna pravobranilka: J. Kokott,
sodna tajnica: K. Sztranc-Sławiczek, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 10. junija 2008,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za Allianz SpA, nekdanja Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, in Generali Assicurazioni Generali SpA S. Males, QC, skupaj s S. Mastersom, barrister,

– za West Tankers Inc. I. Chetwood, solicitor, skupaj s T. Brentonom in D. Baileyjem, barristers,

– za vlado Združenega kraljestva V. Jackson in S. Behzadi-Spencer, zastopnici, skupaj z V. Veedrom in A. Laytonom, QC,

– za francosko vlado G. de Bergues in A.-L. During, zastopnika,

– za Komisijo Evropskih skupnosti A.-M. Rouchaud-Joët in M. Wilderspin, zastopnika,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 4. septembra 2008

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 2001, L 12, str. 1).

2 Ta predlog je bil predložen v okviru spora med družbama Allianz SpA, nekdanja Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, in Generali Assicurazioni Generali SpA (v nadaljevanju: Allianz in Generali) ter družbo West Tankers Inc. (v nadaljevanju: West Tankers) v zvezi z deliktno odgovornostjo družbe West Tankers.

Pravni okvir

Mednarodno pravo

3 Člen II(3) Konvencije o priznavanju in izvrševanju tujih arbitražnih odločb z dne 10. junija 1958 (Zbirka pogodb Združenih narodov, zv. 330, str. 3, v nadaljevanju: Newyorška konvencija) določa:

„Sodišče države pogodbenice, ki dobi v odločanje spor v zvezi s kakšnim vprašanjem, o katerem so stranke sklenile pogodbo po tem členu, napoti stranke na zahtevo ene izmed njih na arbitražo, razen če ugotovi, da je pogodba nehala veljati, da nima učinka ali da ni primerna za uporabo.“

Pravo Skupnosti

4 V petindvajseti uvodni izjavi Uredbe št. 44/2001 je navedeno:

„Zaradi spoštovanja mednarodnih obveznosti, ki so jih prevzele države članice, ta uredba ne sme vplivati na konvencije na posebnih pravnih področjih, katerih podpisnice so države članice.“

5 Člen 1(1) in (2) te uredbe določa:

„1. Ta uredba se uporablja v civilnih in gospodarskih zadevah, ne glede na naravo sodne oblasti. Zlasti ne zajema davčnih, carinskih ali upravnih zadev.

2. Ta uredba se ne uporablja za:

[…]

d) arbitražo.“

6 Člen 5 navedene uredbe določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena v drugi državi članici:

[…]

3. v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti pred sodišči kraja, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek;

[…]“

Nacionalno pravo

7 Člen 37(1) zakona o vrhovnem sodišču iz leta 1981 (Supreme Court Act 1981) določa:

„High Court lahko s sklepom izda začasno ali dokončno odredbo […] v vseh primerih, v katerih se mu to zdi primerno.“

8 Zakon o arbitraži iz leta 1996 (Arbitration Act 1996) v členu 44 z naslovom „Sodne pristojnosti, ki jih je mogoče izvajati v podporo arbitražnemu postopku“ določa:

„(1) Razen če je med strankama dogovorjeno drugače, smejo nacionalna sodišča za namene arbitražnega postopka in v zvezi z njim na spodaj navedenih področjih izdati enake začasne odredbe kot v sodnem postopku in v zvezi z njim.

(2) Ta področja so:

[…]

(e) izdaja začasne odredbe […].“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

9 Ladja Front Comor, ki pripada družbi West Tankers, ki jo je zakupila družba Erg Petroli SpA (v nadaljevanju: Erg), je avgusta 2000 v Sirakuzah (Italija) trčila v pomol, ki je v lasti družbe Erg, in tam povzročila škodo. Za pogodbo o zakupu se je uporabljalo angleško pravo in v njej je bila klavzula, v skladu s katero se spori rešujejo pred arbitražo v Londonu (Združeno kraljestvo).

10 Družba Erg je od zavarovateljev, družb Allianz in Generali, terjala odškodnino v višini zavarovalne vsote, v Londonu pa začela arbitražni postopek za preostali del proti družbi West Tankers. Družba West Tankers je oporekala prevzemu odškodninske odgovornosti za trčenje.

11 Družbi Allianz in Generali sta 30. julija 2003, potem ko sta družbi Erg izplačali odškodnino na podlagi zavarovalnih polic, pri Tribunale di Siracusa vložili tožbo proti družbi West Tankers za povrnitev zneska, ki sta ga izplačali družbi Erg. Tožbo sta utemeljili s tem, da zaradi subrogacije po zakonu v skladu s členom 1916 italijanskega civilnega zakonika pravice družbe Erg preidejo nanju. Družba West Tankers je podala ugovor nepristojnosti tega sodišča, ker obstaja arbitražni sporazum.

12 Družba West Tankers je 10. septembra 2004 začela postopek pred High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court) (Združeno kraljestvo), ki mu je predlagala, naj odloči, da mora na podlagi arbitražne klavzule o sporu med njo na eni strani ter družbama Allianz in Generali na drugi strani odločati arbitraža. Družba West Tankers je predlagala tudi izdajo odredbe, s katero bi se družbama Allianz in Generali prepovedala uporaba katerega koli drugega postopka kot arbitražnega in nadaljevanje postopka pri Tribunale di Siracusa (v nadaljevanju: „anti-suit injunction").

13 High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court) je s sodbo z dne 21. marca 2005 ugodilo predlogom družbe West Tankers in izdalo predlagano „anti-suit injunction" glede družb Allianz in Generali. Ti sta zoper to sodbo vložili pritožbo pri House of Lords. Zatrjevali sta, da je izdaja take odredbe v nasprotju z Uredbo št. 44/2001.

14 House of Lords se je najprej sklicevalo na sodbi z dne 9. decembra 2003 v zadevi Gasser (C-116/02, Recueil, str. I-14693) in z dne 27. aprila 2004 v zadevi Turner (C-159/02, Recueil, str. I-3565), v katerih naj bi bilo v bistvu odločeno, da odredba, ki stranki prepoveduje, da začne ali nadaljuje postopek pri sodišču države članice, ne more biti v skladu s sistemom iz Uredbe št. 44/2001, čeprav bi jo izdalo sodišče, ki je pristojno v skladu s to uredbo. Tako je zato, ker navedena uredba določa celovit sklop enotnih

pravil o dodelitvi sodne pristojnosti med državami članicami, med katerimi mora obstajati zaupanje glede pravilne uporabe navedenih pravil.

15 Vendar House of Lords meni, da tega načela ni mogoče razširiti na arbitražo, ki naj bi bila na podlagi člena 1(2)(d) Uredbe št. 44/2001 v celoti izključena s področja njene uporabe. Na tem področju ni sklopa enotnih pravil Skupnosti, kar je pogoj za vzpostavitev in ohranitev zaupanja med sodišči držav članic. Poleg tega naj bi iz sodbe z dne 25. julija 1991 v zadevi Rich (C-190/89, Recueil, str. I-3855) izhajalo, da izključitev, določena v členu 1(2)(d) Uredbe št. 44/2001, ne velja le za arbitražni postopek, ampak tudi za sodne postopke, katerih predmet je arbitraža. V sodbi z dne 17. novembra 1998 v zadevi Van Uden (C-391/95, Recueil, str. I-7091) naj bi bilo odločeno, da je arbitraža predmet postopka, kadar je njegov namen varstvo pravice rešiti spor z arbitražo, za kar naj bi šlo v sporu o glavni stvari.

16 House of Lords dodaja, da ker je celotno področje arbitraže izključeno s področja uporabe Uredbe št. 44/2001, z odredbo, naslovljeno na družbi Allianz in Generali, s katero jima je prepovedana uporaba katerega koli drugega postopka kot arbitražnega in nadaljevanje postopka pri Tribunale di Siracusa, navedena uredba ne bi mogla biti kršena.

17 House of Lords nazadnje poudarja, da sodišča iz Združenega kraljestva že več let uporabljajo „anti-suit injunction“. Meni, da je ta praksa učinkovito sredstvo za sodišče, kjer je sedež arbitraže in ki izvršuje nadzor nad njo, ker spodbuja pravno varnost, s tem da zmanjšuje možnost neskladja med arbitražno odločbo in sodbo nacionalnega sodišča. Poleg tega, če bi to prakso sprejela tudi sodišča drugih držav članic, bi prispevala h konkurenčnosti Evropskih skupnosti v primerjavi s svetovnimi arbitražnimi središči, kot so New York, Bermudi in Singapur.

18 V teh okoliščinah je House of Lord prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je v skladu z Uredbo št. 44/2001, da sodišče države članice sprejme odločbo, v skladu s katero osebi prepove, da začne ali nadaljuje postopek v drugi državi članici, ker se s takim postopkom krši arbitražni sporazum?“

Vprašanje za predhodno odločanje

19 House of Lords z vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je nezdružljivo z Uredbo št. 44/2001, da sodišče države članice izda odredbo, s katero osebi prepove, da začne ali nadaljuje postopek pred sodiščem v drugi državi članici, ker se s takim postopkom krši arbitražni sporazum, čeprav se glede na člen 1(2)(d) ta uredba ne uporablja za arbitražo.

20 „Anti-suit injunction“, kot je ta v postopku v glavni stvari, je mogoče usmeriti proti dejanski ali potencialni tožeči stranki tujega postopka. Kot poudarja generalna pravobranilka v točki 14 sklepnih predlogov, je mogoče nasprotno stranko preganjati zaradi neupoštevanja sodišča, če ne spoštuje odredbe, kar se lahko kaznuje s kaznimi, vključno z zaporno kaznijo ali rubežem premoženja.

21 Družba West Tankers in vlada Združenega kraljestva menita, da taka odredba ne more biti nezdružljiva z Uredbo št. 44/2001, ker se njen člen 1(2)(d) ne uporablja za arbitražo.

22 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je pri ugotavljanju, ali se za spor uporablja Uredba št. 44/2001, treba upoštevati le predmet tega postopka (zgoraj navedena sodba Rich, točka 26). Natančneje, uporaba Uredbe št. 44/2001 za spor se določi glede na naravo pravic, ki se varujejo z zadevnim postopkom (zgoraj navedena sodba Van Uden, točka 33).

23 Za postopek, kot je obravnavani postopek v glavi stvari, ki vodi do izdaje „anti-suit injunction“, se torej ne more uporabljati Uredba št. 44/2001.

24 Vendar čeprav se za postopek ne uporablja ta uredba, ima lahko postopek vseeno posledice, ki škodijo njenemu polnemu učinku, in sicer ovira uresničitev cilja poenotiti kolizijska pravila glede pristojnosti v civilnih in gospodarskih zadevah ter glede prostega pretoka sodnih odločb na tem področju. Tako je med drugim zato, ker tak postopek ovira sodišče druge države članice pri izvajanju pristojnosti, ki so mu dodeljene na podlagi Uredbe št. 44/2001.

25 Preučiti je torej treba, ali se za postopek, ki sta ga družbi Allianz in Generali sprožili proti družbi West Tankers pri Tribunale di Siracusa, uporablja Uredba št. 44/2001 in kakšne učinke ima nanj „anti-suit injunction“.

26 Kot je navedla generalna pravobranilka v točkah 53 in 54 sklepnih predlogov, je v zvezi s tem treba obravnavati, da če se zaradi predmeta spora, torej narave pravic, ki se varujejo s postopkom, kot je postopek za plačilo odškodnine, za ta postopek uporablja Uredba št. 44/2001, se ta uredba uporabi tudi za vprašanje, ki se zastavi pred tem, in sicer v zvezi z uporabo arbitražnega sporazuma, vključno z njegovo veljavnostjo. Ta ugotovitev je potrjena s točko 35 Poročila o pristopu Helenske republike h Konvenciji z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 1972, L 299, str. 32, v nadaljevanju: Bruseljska konvencija), ki sta ga predstavila g. Evrigenis in g. Kerameus (UL 1986, C 298, str. 1). V njem je navedeno, da se za posreden preizkus veljavnosti arbitražne klavzule, na katero se sklicuje stranka, da bi izpodbijala mednarodno pristojnost sodišča, pred katerim je tožena v skladu z Bruseljsko konvencijo, uporablja zadnja.

27 Iz tega izhaja, da se glede ugovora nepristojnosti, ki ga je podala družba West Tankers pri Tribunale di Siracusa, na podlagi obstoja arbitražnega sporazuma, vključno z vprašanjem njegove veljavnosti, uporablja Uredba št. 44/2001 in da je to sodišče izključno pristojno, da na podlagi členov 1(2)(d) in 5(3) te uredbe odloča o tem ugovoru in svoji pristojnosti.

28 Tako dejstvo, da se z uporabo „anti-suit injunction“ sodišču države članice, ki je običajno pristojno za rešitev spora na podlagi člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001, onemogoči, da bi se v skladu s členom 1(2)(d) te uredbe izreklo, ali se ta uporabi v sporu, o katerem odloča, nujno pomeni, da mu je odvzeta pravica odločati o lastni pristojnosti na podlagi Uredbe št. 44/2001.

29 Iz tega najprej izhaja, kot je poudarila generalna pravobranilka v točki 57 sklepnih predlogov, da se z „anti-suit injunction“, kot je ta v postopku v glavni stvari, ne spoštuje splošno načelo, ki izhaja iz sodne prakse Sodišča v zvezi z Bruseljsko konvencijo, v skladu s katerim vsako sodišče na podlagi pravil, ki veljajo zanj, samo odloči, ali je

pristojno za reševanje spora, ki mu je predložen (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Gasser, točki 48 in 49). V zvezi s tem je treba opozoriti, da Uredba št. 44/2001 ne dovoljuje, razen v izjemah, ki v postopku v glavni stvari niso upoštevne, da bi sodišče ene države članice nadzorovalo pristojnost sodišča druge države članice (sodba z dne 27. junija 1991 v zadevi Overseas Union Insurance in drugi, C-351/89, Recueil, str. 3317, točka 24, in zgoraj navedena sodba Turner, točka 26). Ta pristojnost se neposredno ugotovi na podlagi pravil, določenih v navedeni uredbi, med katerimi so pravila o področju uporabe. Sodišče države članice torej v nobenem primeru ni primernejše za odločanje o pristojnosti sodišča druge države članice (zgoraj navedeni sodbi Overseas Union Insurance in drugi, točka 23, in Gasser, točka 48).

30 Dalje, taka „anti-suit injunction“ z oviranjem sodišča druge države članice pri izvajanju njegovih pristojnosti, ki jih ima na podlagi Uredbe št. 44/2001, in sicer da na podlagi pravil, ki opredeljujejo stvarno področje uporabe te uredbe, kot je njen člen 1(2)(d), odloči, ali se navedena uredba uporabi, ruši zaupanje med državami članicami glede njihovih pravnih sistemov in pravosodnih organov, na katerem temelji sistem pristojnosti iz Uredbe št. 44/2001 (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Turner, točka 24).

31 Nazadnje, če bi se na podlagi „anti-suit injunction“ Tribunale di Siracusa preprečilo, da bi odločalo o vprašanju, ki se zastavi pred tem, in sicer v zvezi z veljavnostjo ali uporabo arbitražnega sporazuma, bi se stranka lahko izognila postopku zgolj tako, da bi se sklicevala na ta sporazum, tožeči stranki, ki bi menila, da je sporazum nehal veljati, da nima učinka ali da ni primeren za uporabo, pa bi bil preprečen dostop do sodišča, ki mu je predložila spor na podlagi člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001, in bi ji bila torej odvzeta ena od oblik sodnega varstva, do katerega ima pravico.

32 „Anti-suit injunction“, kot je ta v postopku v glavni stvari, torej ni združljiva z Uredbo št. 44/2001.

33 To ugotovitev utemeljuje člen II(3) Newyorške konvencije, v skladu s katerim sodišče države pogodbenice, ki dobi v odločanje spor v zvezi z vprašanjem, o katerem so stranke sklenile pogodbo po tem členu, napoti stranke na zahtevo ene od njih na arbitražo, razen če ugotovi, da je pogodba nehala veljati, da nima učinka ali da ni primerna za uporabo.

34 Ob upoštevanju zgornjih ugotovitev je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da z Uredbo št. 44/2001 ni združljivo, da sodišče države članice izda odredbo, s katero osebi prepove, da začne ali nadaljuje postopek pred sodiščem v drugi državi članici, ker se s takim postopkom krši arbitražni sporazum.

Stroški

35 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

Z Uredbo Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah ni združljivo, da sodišče države članice izda odredbo, s katero osebi prepove, da začne ali nadaljuje postopek pred sodiščem v drugi državi članici, ker se s takim postopkom krši arbitražni sporazum.

Podpisi